

דף כא.

עין משפט א.

או"ח סימן פז פעיף א

א. ספק אם קרא ק"ש הרי זה חוזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה ^ש, אבל אם יודע שקראה אלא שמסופק אם בירך לפניה ולאחריה אינו חוזר ומברך ^ת.

עין משפט ב ג.

או"ח סימן קז פעיף א

א. אם הוא מסופק אם התפלל חוזר ומתפלל ^א ואינו צריך לחדש בה דבר ^ב. ואם ברור לו שהתפלל אינו חוזר ^ג ומתפלל בלא חידוש, ואם מחדש בה דבר חוזר ומתפלל בנדבה, חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללין אותה בנדבה ^ד.

א. ב. בשבת ויו"ט אינו מתפלל תפלת נדבה כלל ^ה. ואם התחיל להתפלל

ש. ברכות כ"א וכרכי אליעזר והרי"ף והרמב"ם, ומשום שק"ש דאורייתא כל דבר שהוא ספק בדאורייתא מברכים עליו, ב"י בשם רבינו יונה, ב"ח, ט"ז ס"ק א'. ובספק אם הוא בר חיובא גם בדאורייתא אינו מברך אבל אם ודאי בר חיובא רק ספק אם קיים המצוה מברך מספק. ועיין בכה"ח אות א' מש"כ בזה. ואם יודע שאמר פסוק ראשון דק"ש והספק על השאר כתב המ"א דא"צ לחזור ולקרות בברכות אבל בלי ברכות חייב לחזור ולקרוא, כה"ח שם. ועיין ביה"ל דכ"ז מיירי שמסופק גם על הברכות אבל אם ודאי בירך ומסופק בק"ש גופה. אף שחוזר וקורא מ"מ אינו מברך.

ת. משום דהוי ספיקא בדרבנן ולקולא. ועיין בכה"ח אות ג'.

א. ברכות כ"א, והגם שבדרבנן אזלינן לקולא בספק, מ"מ בתפלה שהיא רחמים אזלינן לחומרא ויכול לחזור והלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, לבוש. ואפי' למ"ד תפלה מן התורה, מדאורייתא די בתפלה אחת וא"כ מנינם מדרבנן. וכשחוזר ומתפלל מתנה שאם עדיין לא התפלל הרי זו חובה ואם התפלל כבר הרי זו נדבה, ב"י בשם הרשב"א.

ב. מיהו י"א דג"כ צריך לחדש בה דבר וכיון שאם יחדש בה דבר אינו מזיק עדיף שיחדש בה דבר. כה"ח אות ד'.

ג. דהוי כמקריב ב' תמידין לשם חובה ועובר על "בל תוסיף" ב"י.

ד. שלא מצינו קרבנות מוספין שהיו קרבין נדבה, והב"י כתב עוד כיון שיש בו שער חטאת ואין חטאת בא בנדבה. במ"א ס"ק ב'.

ה. וע"כ במסופק כיון עם חזרת הש"ץ, כה"ח אות ח'.

על דעת שעדיין לא התפלל ונזכר שהוא כבר התפלל פוסק^ו אפי' באמצע הברכה אפי' יכול לחדש בה דבר.

עין משפט ד. או"ח סימן רפח סעיף ב

ב. טעה והתחיל תפלת החול גומר אותה ברכה שהתחיל^ז ונזכר בה, ומתחיל של שבת בין בערבית בין בשחרית או מוסף^ח ומנחה, וי"א דבמוסף פוסק^ט אפי' באמצע הברכה.

עין משפט ה. או"ח סימן קז סעיף א
עיין לעיל עין משפט ב. ג.

דף כא:

עין משפט א. או"ח סימן קט סעיף א

א. הנכנס לבהכנ"ס ומצא צבור מתפללין שמונה עשרה אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע הש"ץ לקדושה^י או בערבית לקדיש^כ יתפלל, ואם לאו אל יתפלל.

- ו. דאם אינו פוסק עובר על כל תוסף ב"י. ובשם הרשב"א כתב הב"י דאינו פוסק ומשם והלאה יתכוין לנדבה, אולם הב"י חלק עליו וכתב דפוסק, כה"ח אות י"א.
- ז. כיון דמדינא צריך להתפלל תפילת שמונה עשרה ורק משום כבוד השבת לא הטריחו וע"כ אם כבר התחיל גומר אותה ברכה, מ"א ס"ק א'. ובש"ץ אינו גומרה, כה"ח אות ח'.
- ח. ופי' שאירע לו כך ידאג כל השבוע שהוא סימן רע ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשובה, מהשל"ה וא"ר אות ב'.
- ט. זו אחת מההלכות שמר"ן חזר בו ממש"כ בב"י, דבב"י כתב דפוסק במוסף באמצע הברכה, וכאן בשו"ע פסק כהראב"ד והרא"ש דאינו פוסק, ולהלכה כיון דקיי"ל ספק ברכות להקל גם נגד מר"ן א"כ במוסף פוסק באמצע, כה"ח אות ט'.
- י. וכן במוסף דר"ח ודיו"ט פוסק.
- י. ברכות כ"א.
- כ. היינו עד שיגיע ש"ץ ליהא שמיה רבא, ב"י בשם המרדכי, ועיין בכה"ח אות ה' דאם נתן ליבו למה שהש"ץ אומר יתגדל וכו' דיכול לענות ג"כ אמן שקודם יהא שמיה וכו', ועיין במ"א ס"ק א' דכך פירש דברי השו"ע לקדושה או לקדיש.

הגה: אבל לכתחילה לא יתחיל עד אחר שאמר הקדושה והאל הקדוש **ל**. אלא שאם הוצרך לסמוך גאולה לתפלה או שהשעה עוברת, יתחיל עם הש"ץ בשוה.

א. ב. נכנס אחר הקדושה אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע הש"ץ למודים **מ** יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. וה"ה אם יכול להגיע לאחת הברכות ששוחים בהם כשיגיע הש"ץ למודים ג"כ יתחיל.

א. ג. אם טעה ואמר עד גאל ישראל שצריך להסמיך גאולה לתפלה, ונזדמן לו שמגיע הש"ץ למודים כשהוא באמצע של אחת הברכות ישחה עמו, אבל אם הוא בתחלת הברכה או בסופה לא ישחה שאין שוחין בתחילת ברכה או בסופה אלא באבות ובהודאה.

הגה: אמן דהאל הקדוש וכן אמן דשומע תפלה דינן כקדיש וקדושה **נ**.

אור"ח סימן קמ סעיף א

עין משפט ב.

עין לעיל בעין משפט א

ל. והגהה זו שייכת לסעיף ב' בשו"ע, ובכה"ח הודפסה בטעות בסעיף א' ועיין בכה"ח אות כ"ט שאין כן דעת הרמב"ם ומר"ן והאר"י ז"ל אלא עדיף להתפלל עם הש"ץ.

מ. וה"ה דצריך לשחות עם הצבור במקומות ששוחים שלא יראה ככופר, וכן בכל מקום שהציבור כורעים כגון באנחנו כורעים ומשתחווים בעלינו לשבח צריך לשחות עמהם, כה"ח אות ב'.

נ. ועי' בכה"ח אות י"ב דזה רק לדעת הרמ"א ולא לדעת השו"ע דלעיל סי' ס"ו ס"ג.

עין משפט ג.

או"ח סימן נה סעיף א

א. אין אומרים קדיש ב פחות מעשרה זכרים בני חורין גדולים

ס. כתב שבולי הלקט אין פוחתין מז' קדישין בכל יום ע"ש, ועל פי דברי האר"י ז"ל יש לומר י"ב קדישים בכל יום ששה בשחרית, שהם אחד קודם הודו, הב' קודם יוצר הג' אחר תפלת י"ח, הד' אחר קדושה דסדרא, ה"ה קודם קוה הו' קודם עלינו לשבח, וקדיש זה הוא כדי להעלות כל הנשמות והנפשות בסוד תחיית המתים, וע"כ אומרים אותו היתומים על מיתת אב ואם. ועוד שני קדישים במנחה אחד קודם העמידה ואחד אחריה, וארבעה קדישים נוספים בערבית אחד לפני הברכות והשני אחרי הברכות לפני העמידה והג' אחר העמידה, הד' קודם עלינו לשבח כמבואר בשער הכוונות דרוש הקדיש ובנוסח התפלה דף נ"א. ויש מוסיפים אחר מנחה מזמור למנצח ואחריו עוד קדיש הרי נעשו י"ג קדישים כנגד י"ג מידות ואשרי מי שעובד את רבו בשמחה ובכוונה.

ועיין בכה"ח אות ג' באמירת מימרא דר' חנניא בן עקשיא וכו' כדי לומר אחריו קדיש שיש לאומרו בשמחה ובהתלהבות. ושם, השומע קדיש מחכם הדורש בחכמת הקבלה נמחלים לו עוונותיו.

והעם נהגו לומר אחר לימוד תורה שבכתב ותשועת צדיקים וכו', ואומרים קדיש יהא שלמא ואחר תורה שבע"פ נהגו לומר רבי חנניה ואומרים קדיש על ישראל, כה"ח אות ד'.

ע. שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל ואתיא "תוך" "תוך" "מהבדלו מתוך העדה" ואין עדה פחותה מעשרה כדילפינן ממרגלים, מגילה כ"ג ע"ב.

לכתחלה צריך לחזור אחר ששה שלא שמעו קדיש וברכו, אבל בדיעבד היינו שאינם נמצאים ששה אומרים אפי' בשביל אחד שלא שמעו כמ"ש בשו"ע סי' ס"ט סעיף א'.

וכמו שטוב למעט בברכות כך טוב למעט בקדישים, ולא יאמר כמה קדישים על פסוקי תורה או משנה או גמרא אלא יאמר קדיש אחד אחר שלמד תורה שבע"פ וקדיש אחד אחר שלמד תורה שבכתב.

כשם שאסור לעבור נגד המתפלל כך אסור לעבור נגד האומר הקדיש עד דאמירן בעלמא, כה"ח אות ט'. אסור למנות למנין עשרה או אפי' באל"ף בי"ת ושרי רק במחשבה, כה"ח אות י"א.

האונן אינו מצטרף לעשרה ולכל דבר שבקדושה, פר"ח אות ח', כה"ח אות י"ג. ואם יש מי שישתדל בשבילו מסתברא דמצטרף - פר"ח שם.

שיכור אם לא הגיע לשכרותו של לוט מצטרף אף שאינו יכול לדבר לפני המלך, כה"ח אות י"ד.

מומר לע"ז או מחלל שבת בפרהסיא או מומר להכעיס אפי' בדבר אחד אינו מצטרף אבל עברייך לתיאבון מצטרף, ועיין בכה"ח אות ט"ז.

גר מצטרף לעשרה, אף שכתוב ונקדשתי בתוך בני ישראל וגר לאו בני ישראל כמ"ש בסוכה כ"ח ע"ב בתוס' מ"מ כאן אסמכתא. וכיון שכשר להיות ש"ץ אין סברא דלא מצטרף לעשרה. ואם מל ולא טבל אינו מצטרף, כה"ח אות י"ז. קטן כבן שש יתום שאומר קדיש יש נוהגים להקל בזה אך עדיף שגדול יאמר איתו הקדיש, ועיין בכה"ח אות י"ט, ועיין באות כ'.

כשחל יום השנה באמצע השבוע נהגו מליל שבת של קודם לכן לומר קדישים כדי להעלות נשמתו ומשם לא תרד אחרי שכבר עלתה (גם אם לא נשלם י"ב חודש עד אמצע השבוע) ובכל שנה ושנה היא עולה מדרגה, ועיין בכה"ח אות כ"ג.

הבן אומר קדיש על אמו אפי' בחיי אביו ואפי' מקפיד, וי"א דאם מקפיד לא יאמר.

מי שנפטר בלא זרע או שהניח בנו קטן ושוכרים עבורו אדם לומר קדיש הדבר הוא

שהביאו ב' שערות.

ה"ה לקדושה וברכו שאין נאמרים בפחות מעשרה.

עין משפט ד. או"ה סימן קד פ"ה ז

ז. אינו פוסק לא לקדיש פ ולא לקדושה צ אלא שותק ומכוין למה שאומר הש"ץ ויהיה לו דין כעונה ק.

הגה: היה עומד בתפלה וקראוהו לס"ת אינו פוסק ר.

עין משפט ו. אה"ע סימן טו פ"ה ה

ה. ד. אם אבי אביו אסורה מדרבנן היא לבד ש.

ה. ה. אשת אביו בין מן הנישואין בין מן האירוסין, בין בחיי אביו בין אחרי מיתתו, או שגירשה, אסורה לו, אבל אמה מותרת לו.

ה. ו. אנוסת אביו מותרת לו ת.

לתועלת, ורק שיאמר קודם התפלה שכל הקדישים שאומר ביום זה יהיו לע"נ של פלוני ומסיים ויהי נועם, כה"ח אות ל'.

אם למדו תורה ורוצים כל העשרה לומר קדיש מעיקר הדין מותר, אך עדיף שאחד מהם לפחות יענה אמן ואם אפשר שנים מהם כמ"ש ואמרו אמן בלשון רבים, כה"ח אות ל"א. כשאומרים כמה אחדים הקדיש ואחד קולו חלש מהני מ"מ טוב שירים קולו כדי ששנים או ג' ישמעו אותו ויענו לו. כה"ח אות ל"ב.

פ. וְלֹא יִרְמֹז בְּעִינָיו וְלֹא יִקְרוֹץ בְּשַׁפְתּוֹ וְלֹא יִרְאֶה בְּאַצְבָּעוֹתָיו, דתפלה חמירא יותר מק"ש שעומד לפני השכינה.

צ. ולא לברכו, ודעת ר"ת ור"י דאין להפסיק אפי' בשתיקה, והיום נהגו להפסיק בשתיקה, ועיין בכה"ח אות ל"ו הדעות בזה.

ק. וְלֹא יִשָּׁא אֶת יָדָיו לְלִמּוּד אִם יָדָיו מְטוּנָפוֹת וְרוּצָה לֵאכּוֹל פְּרִי חֲבֵרוֹ יִבְרַךְ וַיִּכּוֹן לְצֵאת וְאֹכֵל הַפֶּרִי, כה"ח אות ל"ט מפרמ"ג.

ר. וְאִפִּי קְרָאוּהוּ בְּשֵׁמוֹ לֹא יִפְסִיק, וכתב המ"א בס"ק ח' דאם פסק הוי מזיד וחוזר לראש, אך לדינא א"צ לחזור לראש גם בזה, כה"ח אות מ"א. אבל אם הוא נמצא בתחנונים שאחרי התפלה אחרי יהיו לרצון הראשון פוסק. שם אות מ"ג.

ש. רמב"ם ושו"ע ודלא כרש"י הנ"ל דסובר שגם בזה אין לה הפסק למעלה.

ת. מברייטא יבמות ל"ז וכת"ק.